

GROOTVADER
en **K**LEINDOCHTER.

EEN KERSTVERTELLING door
J. VAN BERGEN

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

GROOTVADER EN KLEINDOCHTER

EEN KERSTGESCHIEDENIS

VRIJ NAAR HET HOOGDUITSCH

DOOR

J. VAN BERGEN

~~„G. F. Callenbach“~~
DESBEE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

Hij speelde eene diep ernstige, klagende melodie. biz. 23

In de voormalige Jodenstraat te Frankfort waren in een armoedig vertrek van eene kleine woning op een kouden winterdag twee mannen in een ernstig gesprek gewikkeld.

„Geef mij de dochter van Samuël tot vrouw en ik zeg u, Izak, gij zult er geen berouw van hebben,” zeide de jongste, terwijl hij met een kouden blik en een loerend oog den grijsaard aanzag.

Deze schudde bedenkelijk het hoofd, welks zilvergrijze haren in lange lokken het eerwaardig gezicht met den adelaarsneus omringden. Een baard van dezelfde kleur hing tot op zijne borst.

„Ik zeg u nogmaals, Adam,” zeide hij op zachten toon, „zie van Mirjam af. Laat de gedachte aan haar varen.”

„En waarom zal ik afstand doen van iets, hetwelk ik mij voorgenomen heb te bezitten? Wie kan iets van Adam zeggen; heeft hij geen onbevleeten naam en eene zaak, die genoeg opbrengt om eene vrouw te onderhouden?”

„Hij bezit èn het een èn het ander, ja wellicht nog veel meer, en toch kan de oude Izak hem niet geven het liefste, dat hij op aarde heeft.”

„Dan is de oude Izak een dwaas,” zeide de ander

op driftigen toon; „weet hij dan niet, dat het leven niet eeuwig duurt en dat Mirjam, misschien al spoedig, in de wereld onverzorgd en onbewaakt zal achterblijven?”

De oude man boog het hoofd.

„Hij weet dat alles, Adam. Hij weet, dat zijn gebeente zal begraven worden onder den kouden steen, waaronder Rebekka, zijne vrouw, sluimert; dat zijn geest vergaderd zal worden tot de vaderen; maar hij weet ook, dat Mirjam de echte dochter van haar volk moet blijven en niet tot de afvalligen mag behooren.”

Een spotachtige glimlach speelde om Adams dunne lippen.

„Wie kan iets van Adam zeggen?” herhaalde hij nog eens. „Zijn niet zijne ouders, zijne broeders en zusters echte kinderen van onzen stam? Zijn wij niet met u eenstemmig in het verachten der Christenen?”

De oude Izak schudde treurig het hoofd.

„Dat is het niet, wat Izak voor zijne Mirjam vreest. Niet de omgang met de Christenen maakt hem bangst; maar de gedachte, dat zij, als zoovelen van ons volk, de gebruiken harer vaderen verlaten, dat zij blind en koud en stom zal worden tegenover de ons gegeven beloften. Aanschouw onze Synagogen, zijn ze niet ledig geworden? Aanschouw de Gemeente, is zij niet onverschillig omtrent al wat Mozes ons geboden heeft? Waar is de schare, die met mij klaagt over de verbanning naar een vreemd land? Waar zijn zij, die met mij op den Messias wachten? Zonder godsdienst, zonder gebed, zonder God dolen zij rond

als schapen zonder herder, als verlorenen zonder helper. Zij dienen de wereld en den Mammon, en lachen om Jehovah en de heerlijkheid van Jeruzalem.”

Dikke tranen rolden uit de oogen des grijsaards.

„O mijn volk, mijn arm, verblind volk; hoe moet ik over u treuren en klagen!” riep hij hevig ontroerd uit.

Adam lachte en zeide, zijne hand op de schouders van den ouden man leggende: „Wees toch verstandig, oude Izak, en laat mij niet denken, dat gij op uw hoogen leeftijd te veel om uzelf en te weinig om de belangen van Mirjam denkt. Gij zijt een man uit den ouden tijd, uit den tijd onzer voorvaderen; maar de wereld is sedert dien tijd vooruitgegaan, niet alleen in kunst en wetenschap, in handel en nijverheid, maar ook daarin, dat wij bevrijd zijn geworden van vele dwaze denkbeelden; dat onze blik vernieuwd en ons verstand meer verlicht is. Het wachten op den Messias is goed voor arme en oude lieden, want het verlevendigt de hoop, die het leven verzoet; maar ik heb met dergelijke sprookjes afgedaan en ik kan nog slechts lachen over God, van Wien men beweert, dat Hij als de Almachtige alles bestuurt. Het *geld* regeert en maakt den mensch groot op aarde.”

De oude man was opgestaan en schudde bedenkelijk het eerwaardige hoofd. Maar Adam liet zich niet van zijn stuk brengen, en zeide:

„Wanneer gij mij Mirjam tot vrouw geeft, dan beloof ik u, dat zij mag leven en handelen, zooals zij wil. Ik zal haar niets in den weg leggen. Zijt gij nu tevreden, Izak?”

„Tevreden?” herhaalde Izak met diepe smart; „kan ik tevreden zijn, wanneer men zulke woorden moet hooren uit den mond van één uit Israël? O, Adam, zoon van mijn volk, keer terug van uw verkeerden weg, keer terug tot het heiligdom der vaderen, laat den ouden Izak niet tevergeefs tot u spreken.”

„En Mirjam?” viel de andere in op ongeduldigen toon, „zeg ja, Izak, of het zal u berouwen.”

„Nooit, Adam, nooit zal Izak zulk eene zonde doen, om zijn kind Mirjam, de dochter van zijn zoon Samuël, in de hand des ongeloovigen en onrechtvaardigen te geven,” zeide de oude man, zijne betraande oogen op Adam gericht.

Deze knarste verwoed op de tanden. „Oude hond,” riep hij hevig vertoornd uit, „gij waagt het werkelijk, af te wijzen den zoon van een der beste kooplieden dezer stad, die uw kleinkind de eer bewijst hare hand te vragen?”

„Daar zou zij nooit in toestemmen,” liet op dit oogenblik eene jeugdige stem zich hooren, en een slank meisje van omtrent 18 jaren verschoof het gordijn, dat de kamer in tweeën scheidde. Hare donkere oogen schitterden, het schoone gelaat gloeide van toorn. Bevend omarmde zij haar grootvader.

„Ik blijf bij u! Geef mij niet” — zoo smeekte zij — „aan dezen man, met wien ik nooit gelukkig zou kunnen zijn.”

„Mirjam, mijn troost, mijne vreugde!” riep de oude man uit, haar aan zijn hart drukkende. „Ik wist, dat gij den ouden Izak niet zoudt verlaten; ik wist, dat

gij dit grijze hoofd niet met hartzeer in het graf zoudt doen nederdalen!"

Sprakeloos van toorn had Adam dit tooneel gadeslagen. Zijn gelaat drukte gloeienden haat uit.

„Oude hond,” riep hij uit, „gij hebt het hart van dit kind betooverd en van rijkdommen gesproken, welke gij voor haar hebt opgestapeld; maar ik weet, dat gij geen penning bezit; dat zij niets heeft om zich te kleeden en haar honger te verzadigen, dat zij eene bedelares zal zijn, wanneer men u heeft begraven. Kom, Mirjam, wees toch verstandig, stoot hem van u, den armzaligen, ouden man, die u niets kan geven dan lompen; kom met mij en wees mijne vrouw.”

Mirjam sloot haar grootvader nog vaster in hare armen.

„Gij zijt een slecht en verschrikkelijk man,” riep zij verontwaardigd uit, „om zóó tot mijn grootvader te durven spreken! Maar al zou ook alles waar zijn, wat ge zegt, dan zou ik u toch niet volgen. Liever wil ik bedelen, dan een man toebehooren, die erger is dan een Christen, die God en den Messias veracht.”

Terwijl zij dit zeide, vlamde heilige toorn in hare oogen en werden hare wangen met een donkeren gloed overtoogen. Zij zag er schooner uit dan ooit te voren. Vol bewondering zag Adam haar aan. Juist zóó kwam zij hem des te aanlokkelijker en begeerenswaardiger voor.

„Gij zult anders leeren spreken, wanneer gij eens

gebedeld brood hebt gegeten, schoone Mirjam," zeide hij op hoonenden toon. „Wanneer men u op straat heeft beschimpt en gesmaad, dan zal ik nog eens terugkeeren en ik zal u wellicht minder trotsch en overmoedig vinden dan heden. Maar u, oude hond, zal ik deze ure betaald zetten; dat beloof ik u, zoo waarlijk ik de rijke Adam uit de Schildstraat heet!"

Na nog een woedenden blik rondom zich geworpen te hebben, sloeg hij de deur achter zich dicht. Mirjam gevoelde zich door dien blik pijnlijk aangedaan en klemde zich angstig aan haar grootvader vast.

„De God Abrahams, Izaks en Jacobs neme u onder Zijne genadige bescherming, mijne dochter," fluisterde deze, zijne oogen ten hemel slaande.

Een straal der winterzon viel op zijn eerwaardig gelaat, dat aan Mirjam ouder en stroeвер toescheen dan ooit te voren.

„Grootvader, beste grootvader," vroeg zij beangst, „zijt gij niet bevreesd?"

Hij liefkoosde haar, zonder te antwoorden. Toen het meisje een weinig later op de gewone plaats tegenover hem aan haar werk zat, hoorde zij hem bij herhaling in afgebroken woorden lispelen: „Hij zal uw voet niet laten wankelen; uw Bewaarder zal niet sluimeren. Ziet, de Bewaarder Israëls zal niet sluimeren noch slapen."

De nacht, die op dezen avond volgde, was zeer onrustig voor den ouden Izak. Mirjam hoorde hem bij herhaling steunen en jammeren. Het was haar

geene vreemde zaak, dat hij nog waakte, wanneer zij zich reeds sedert lang ter ruste had begeven. Zij kende zijne klaagtonen over de diepe verdorvenheid van zijn volk; maar heden moest zijne smart al bijzonder hevig zijn. Buiten huilde de storm; de sneeuwvlokken sloegen tegen de kleine vensterruiten. Het was ijzig koud in de armoedige woning. Mirjam gevoelde dit echter ternauwernood. Van hare kindsheid af had zij ontberingen van allerlei aard moeten verduren. Alleen het uiterlijk van haar grootvader verontrustte haar, en zoowel dit als Adams verschrikkelijke woorden hielden haar langer dan gewoonlijk den slaap uit de oogen. Eindelijk sliep zij echter in. Zij droomde, dat zij zich, alleen met haar grootvader, op een kouden, donkeren nacht in een groot, ondoordringbaar bosch bevond. Geen enkele lichtstraal verlichtte den weg, dien zij arm in arm bewandelden. „Houd vol, mijne dochter, houd vol,” hoorde zij hem spreken. „Wij zijn op weg naar den Messias, wij zullen Jeruzalem zien in al zijne pracht en heerlijkheid. Zie daarheen, zie daarheen!” Hare oogen volgden zijne uitgestrekte hand. In de verte schitterde eene ster, in zulk eene verblindende pracht, dat zij onwillekeurig de oogen moest sluiten. Eensklaps gaf zij een gil. Haar grootvader had haar losgelaten, en daar stond zij alléén!

„Grootvader!” riep zij uit, „grootvader, waar zijt gij?”

„Hier ben ik, Mirjam, mijn kind; Izaks oude oogen waken over u. Gij waart aan het droomen en daardoor stiet gij zulk een hevigen kreet uit.”

Zij opende de oogen en zag de eerwaardige gestalte van den ouden man, met een lampje in zijne hand, bij hare legerstede staan.

„Grootvader, ik droomde, dat ik u had verloren,” zuchtte zij, zijne hand grijpende.

Hij boog zich tot haar neder.

„Wees stil, Mirjam, mijn kind; vat moed en hoor, wat ik u ga zeggen. Is niet Mirjam, Samuëls dochter, een echt kind van haar volk?”

Zij droogde hare tranen en ging overeind zitten.

„Wanneer gij bij mij zijt, grootvader, dan vrees ik niets,” antwoordde zij.

„Maar Adam, de zoon van Ismaël, heeft gelijk. Izak is oud en zal niet lang meer kunnen waken over zijn kind Mirjam,” ging de oude man voort. „Er zal een tijd komen, dat gij zult verlaten zijn, alleen in de wijde wereld.”

Het meisje beefde en bedekte het gelaat met hare handen.

„Spreek niet zulke woorden, grootvader, ik kan ze niet verdragen.”

„De dochter van Samuël zal leeren ze te verdragen,” sprak de oude man zacht. „Zij zal leeren, dat de wereld een tranendal is; maar ook, dat Jehovah dengene helpt, wiens oogen op Hem zien. Mirjam, mijn kind, God heeft verlicht de oogen van den ouden Izak en hem den weg getoond, dien hij wandelen moet. Hij mag niet laten het liefste, dat hij bezit, in de handen der afgewekenen, de duif niet in de klauwen des roofvogels.”

Verwonderd zag het meisje tot hem op.

„Hij zal verlaten de plek, waar hij geleefd heeft met Rebekka, zijne vrouw; het graf, waar zij sluimert,” vervolgde hij, „en brengen Mirjam, zijn kind, op eene veilige plaats, opdat hij zijn hoofd rustig kan neerleggen. Zijt gij bereid, mijne dochter, mij te volgen?”

„Gij weet, dat ik met u ga, waarheen gij mij voert, grootvader,” antwoordde het meisje.

De oude man legde als zegenend de hand op haar hoofd.

„Zoo bid ook gij Jehovah, dat Hij ons voornemen zegene. Wanneer ten tweeden male de dag aanbreekt en de zon hare stralen neerschiet op dit ons huis, dan moeten onze voeten reeds lang de stad verlaten hebben, om er nooit terug te keeren.”

„Waarheen wilt gij mij brengen, grootvader?” vroeg Mirjam, hem met beangsten blik aanziende.

„Tot Zacharias, den vriend mijner jeugd, en Naomi, zijne vrouw, die leven, waar mijne wieg stond. Zij zullen liefhebben het kind mijns harten en het tegen Adam, den verachter van God, beschermen.”

„Maar gij blijft toch bij mij, grootvader?”

Hij glimlachte smartelijk.

„De oude Izak zal niet verlaten Mirjam, zijn kind, totdat Jehovah hem afroept. Zijn gebeente zal rusten, verre van Rebekka, van Samuël en van uwe moeder Rachel, maar zijn hart zal vrede hebben. Slaap wel, mijne dochter, en wees gezegend.”

Hij kuste haar op het voorhoofd en ging met zachten tred heen; maar Mirjam lag nog lang op haar leger in wakenden toestand.

De laatste dag brak aan. Hij ging spoedig voorbij. Izak was bijna den geheelen dag weg, om het weinige huisraad, dat hij bezat, en wat zij verder te missen hadden, te verkoopen en alles voor de reis in gereedheid te brengen. Toen hij des avonds thuis kwam, had men alles uit de woning weggehaald; slechts eene oude kist was gebleven, waarop het eenvoudige avondeten gereed stond. Voor den haard zat Mirjam en tuurde in de flikkerende vlam.

Zij ondersteunde met de hand hare gloeiende wang. Haar zwart haar hing los over hare schouders. Op haar jeugdigen leeftijd nam zij gemakkelijk afscheid van de plek harer kindsheid en tooverde zich eene schoonere toekomst voor oogen. De oude man was reeds lang binnengekomen, eer zij hem had opgemerkt. Hij zag haar met een liefdevollen blik aan. „Jehovah zij u genadig, gij vreugde mijner oogen, gij troost mijns harten,” fluisterde hij op zachten toon. In zijne oogen lag iets afgemats. Hij wischte de tranen weg, die er in parelden.

„Het is alles klaar, Mirjam, mijn kind,” zeide hij, naar den haard toekomende.

Het meisje sprong snel op.

„Ik had u in het geheel niet hooren komen, grootvader,” riep zij uit, hem tegemoet gaande.

Hij streek met zijne magere hand over hare zwarte haren.

„Hier heb ik meegebracht nieuwe schoenen voor de reis, en ook nog een wollen kleed en een hoed,” zeide hij, deze schatten voor haar neerleggende.

Met kinderlijke vreugde trok zij de schoenen aan en zette den hoed op.

„De handelaar Isidor heeft alles weggehaald,” zeide zij, op de ledige kamer wijzende, „gij hebt slechts iets vergeten, grootvader.”

Hij schudde het hoofd.

„De oude Izak vergeet niets, Mirjam, mijn kind; hij heeft alles tot op het laatste stuk verkocht.”

„Maar uw harp, grootvader, is gebleven. Zie, daar staat zij in den hoek.”

Bijna onstuimig strekte hij zijne hand naar het instrument uit.

„Izak wist het, Mirjam, mijn kind; hij kon niet verkoopen, wat hem zoo lief en dierbaar is. Zij is geweest zijne vriendin, al de dagen zijns levens, en zij zal bij hem blijven, totdat Jehovah zijne moede ziel tot de vaderen zal vergaderen.”

De sidderende hand des grijsaards tokkelde de snaren, die een bevenden klank gaven, aan eene verzuchting van een gebroken hart gelijk.

„Zing het lied van Babylon, Mirjam, mijn kind,” verzocht de oude Izak, toen zij na het avondeten bij het vuur naast elkander waren gezeten. Hij had de harp weder ter hand genomen en tokkelde de snaren. Bij de weemoedige melodie zong Mirjam met eene zachte, bewogen stem:

Aan Babels trotschen, breeden vloed,
Verstrooid naar heinde en veer',
Verdreven uit zijn erflijk goed,
Zit Isrel weenend neer.

De tempel ligt in 't stof gehaald,
 Verwoest de heil'ge stad;
 En 't Bōndsvolk, in den vreemde, dwaalt,
 Alsof 't geen toekomst had.

Jeruzalem! Jeruzalem!
 Welks lot mijn hart beschreit,
 Een tranenvloed verstikt mijn stem;
 Waar bleef uw heerlijkheid?

Wanneer, o Isrel, ach, wanneer
 Keert gij, des lijdens zat,
 Met dank'bre jubelzangen weer
 In 't licht der heil'ge stad?

De vraag weerklonk droef door de holle kamer. Zij weerklonk in Izaks hart, terwijl hij, in diepe droefenis verzonken, daar nederzat; maar ook heden vond hij er geen antwoord op.

Eenzaam lag de straat in de wintersneeuw, toef grootvader en kleindochter naar den vreemde heen-trokken. Er opende zich geen enkel venster, geen oog wenkte hun een afscheidsgroet toe. Ongemerkt verlieten zij hunne woning. „De God onzer vaderen ontferme zich over u allen!” mompelden Izaks bleeke lippen, toen hij de huizen voorbijging, welker bewoners hij langer dan veertig jaren dagelijks had gezien. Hij liet allen achter. Slechts iets droeg hij mede, dat als een offervuur in het heiligdom zijns harten brandde, — de liefde tot zijn volk. Haar alleen koesterde hij met smart in zijn binnenste. Zij was onuitwischbaar. Aan haar bleef hij trouw tot in den dood.

Zij namen plaats in den trein, waar, flauw verlicht, de lieden op den vroegen Decembervroegen rillend van koude tegenover elkaar waren gezeten. Zijn eene hand hield de harp, terwijl hij met de andere Mirjam vasthield, die mismoedig naast hem zat.

„Vat moed, mijne dochter, Jehovah is met ons,” fluisterde hij haar toe.

Zij zag hem dankbaar aan. Haar gelaat was bleek, hare oogen zagen er uit, alsof zij hevig had geweend. De blijdschap, welke zij gisteravond had gevoeld, scheen geweken; het was haar zoo beklemd om het hart! De vele vreemde menschen vervulden haar met schrik, zij gevoelde reeds den onbekenden grond, dien zij zou betreden. „Hij zal uw voet niet laten wankelen; uw Bewaarder zal niet sluimeren,” weerklonk het plotseling in haar binnenste. Haar grootvader had deze woorden op dien avond, toen Adam om hare hand had gevraagd, zoo dikwijls uitgesproken. Nu had dit Schriftwoord voorgoed in haar jeugdig gemoed wortel geschoten.

„Ik ben niet bang, grootvader,” zeide zij, terwijl zij zijne hand drukte en hem moedig aanzag.

Hij glimlachte.

„Izak weet het, Mirjam, mijn kind, de dochter van ons volk behoeft niets te vreezen.”

Mirjams oogen vulden zich met tranen. Zij dacht aan de dagen en jaren, die voorbijgegaan waren, maar meer nog aan de onzekere toekomst, die haar wachtte. Izak liet haar stil uitweenen. Hij bemerkte niet, dat twee vroolijke kinderoogen nu eens hem,

dan weder Mirjam aankeken en dat een klein handje bij herhaling toegestoken werd, als wenschte het opgemerkt te worden. De kleine knaap, die naast eene vrouw, in diakonessengewaad, op de tegenoverstaande bank zat, moest een week hart hebben; want toen Mirjam haar gezicht in de handen verborg, gleed hij zacht van zijne zitplaats af.

„Niet weenen, niet weenen,” zeide hij eindelijk, den arm van het meisje strelende.

Deze zag ietwat verschrikt op.

„Niet weenen, niet weenen,” herhaalde de kleine nog eens, en toen dat nog niet den gewenschten invloed had, haalde hij uit zijne tasch een rooden appel en legde hem met een snelle beweging in Mirjams schoot.

„Daar,” zeide hij triomfeerend, met eene uitdrukking op zijn lief gezicht, als twijfelde hij er niet aan, of de weenende zou nu wel tot kalmte komen. Hij had zich niet bedrogen, want Mirjam lachte hem vriendelijk toe.

„Gij zijt een lieve kleine jongen,” zeide zij, hem den appel weer voorhoudende. „Ik geef hem u terug ten geschenke.”

„Neen, gij moet hem behouden! Nietwaar, zuster Anna?” vroeg hij, zich tot zijne begeleidster keurend. „Met het Kerstfeest, als wij bij grootmama zijn, krijg ik weer andere, nietwaar? o, zooveel!” Hij beschreef met zijn ronde armpjes een wijden kring. „Krijgt gij ook wat op het Kerstfeest?” vroeg hij verder aan Mirjam.

Deze zag haar grootvader aan. Daarna schudde zij het hoofd. De kleine knaap zag er onthutst uit.

„Zijt ge dan ondeugend, net als 't vorig jaar Alwine van den dokter?“ vroeg hij, zijne nieuwe vriendin twijfelend aanziende. „Maar ten laatste heeft zij toch nog wat gekregen,“ liet hij dadelijk er op volgen. „Heeft de oude man de harp ook met Kerstfeest ten geschenke gekregen?“

Mirjam wist niet, wat zij zou antwoorden. Daarom schudde zij opnieuw het hoofd.

„Niet?“ Hij zag Izaks harp met uitvorschenden blik aan. „De engelen, die met de geboorte van den Heere Jezus in de velden van Bethlehem hebben gezongen, hadden ook harpen, maar alleen wat kleiner. Hebt gij ze er wel eens mede afgebeeld gezien?“

„Neen, mijn lieve jongen,“ antwoordde Mirjam. „Kom, eet uw appel op,“ voegde zij er aan toe, om hem op andere gedachten te brengen.

„Neen, dien moet gij opeten. En wellicht,“ sprak hij dralend, „krijgt ge ook nog wat met het Kerstfeest; nietwaar, zuster Anna?“

De toegesprokene had tot dusver gezwegen; thans zagen Mirjam en zij elkander aan. De uitdrukking van hun blik was bij ieder verschillend; van de eene zijde schuw en bevreesd en van de andere zoo zacht en liefdevol, dat het Mirjam was, als zou zij haar nooit weder vergeten.

„Gij hebt volkomen gelijk, lieve Willem,“ antwoordde zij vriendelijk. „Maar hoor, de trein houdt stil, wij moeten uitstappen; grootmama zal reeds op ons wachten en ook oom Arnold en tante Bets.“

„En overmorgen is het Kerstfeest!“ jubelde de

kleine man en liet zich het hoedje op het hoofd zetten. Toen zag hij nog eens Mirjam aan. „Houdt gij veel van den Heere Jezus?” vroeg hij, zijn hand in de hare leggend. „Hoe heet gij eigenlijk?”

„Mirjam,” luidde het antwoord.

„En de oude man met de harp?”

„Die is mijn grootvader.”

De kleine keek Izak met belangstelling aan. „Ik heb ook een grootvader gehad, maar die is nu in den hemel bij den Heere Jezus, en papa en mama ook. Nu, dag Mirjam! Dag grootvader!”

Hij stak opnieuw zijn handje uit, dat ook Izak aannam.

Nog een hartelijke groet van zuster Anna en zij waren verdwenen.

„Dat waren ook Christenen,” zeide Mirjam, meer tot zichzelf sprekende. „Hoe goed en vriendelijk zag die zuster Anna er uit! Ik zou ze wel lief kunnen hebben.”

„De God onzer vaderen zegene hen, Mirjam, mijn kind! Zij had goede oogen, zachte oogen; zij weet niet, dat haar hart dwaalt, dat de Heere, dien zij aanbidt, niet de ware Messias is, maar hij, dien de kinderen uit den stam Juda verachten. Ach! dat gij eindelijk opgingt, gij heldere Morgenster; dat gij kwaamt, gij Held uit Davids huis, om te verzamelen uw volk en op te richten uw koninkrijk!”

Bij de laatste woorden gloeide zijn gelaat van heilige geestdrift. Daarna steunde hij het hoofd met beide handen en verzonk in diepe overpeinzingen.

„De God onzer vaderen zij ons genadig, Mirjam, mijn kind; wij hebben gehad een ongeluk, een groot ongeluk!” zeide Izak den volgenden dag, toen hij in de eenvoudige herberg, waar zij nachtkwartier hadden gevonden, zijne kleindochter goedenmorgen wenschte.

Het meisje zag ontroerd in het gelaat van den grijsaard, waarop de sporen van een doorwaakten nacht duidelijk te lezen stonden.

„Gij zijt toch niet ziek, grootvader?” luidde hare angstige vraag.

„Niet ziek, niet ziek, Mirjam, mijn kind; maar weg zijn de middelen, die ons moesten helpen om mijn vriend Zacharias en zijne vrouw Naomi te bereiken! Weg is het geld, waarvoor ik alles, wat mij zoo lief en dierbaar was, verkocht heb.”

In groote vertwijfeling doorzocht hij zijne zakken en elk hoekje van den reiszak: het kleine linnen zakje, waarin hij het weinige geld had geborgen, was en bleef weg. Mirjam was de eerste, die tot zichzelf kwam.

„Het zal nog wel gevonden worden,” troostte zij, „en zoo niet, dan moeten wij beproeven zonder geld verder te komen.”⁵

Maar de oude man wilde zich ditmaal niet laten vertroosten.

„De God onzer vaderen zij ons genadig, Mirjam, mijn kind! Hoe moeten uwe zwakke voeten zulk eene verre reis maken, bij sneeuw en ijs, zonder voeding en nachtverblijf!” jammerde hij. „Moeten wij toch gebruiken *minstens* tien dagen, om de plaats onzer bestemming te bereiken!”

„Een weinig geld, om hier uwe schuld te betalen, hebt gij immers nog, grootvader, en ik ben sterk en gezond,” zeide Mirjam, die wel inzag, dat er niets anders overbleef dan zich in hun lot te schikken, daar haar grootvader hoogstwaarschijnlijk reeds gisteren het geld verloren had.

Nauwkeurig deed zij overal onderzoek en vroeg dezen en genen, maar er was geen spoor van het geld te ontdekken.

„Zie slechts, hoe heerlijk de zon schijnt, grootvader, hoe alles glinstert en flikkert; een loopje zal ons goed doen, beter nog dan het lange zitten in den wagen, en ik maak er mij ook volstrekt niet bekommerd over, dat wij niet wat eten en een nachtverblijf zullen vinden. Hebben we niet de harp nog, grootvader, en kan ik er dan niet liederen bij zingen, waar de menschen in de dorpen gaarne naar zullen luisteren?”

Mirjam wendde haar hoofd af, om den gloed te verbergen, die haar gelaat overtoog, toen zij dit voorstel deed. Zij zag niet de verwrongen trekken van Izak, toen hij zacht steunend op haar schouder ging leunen.

„Wees gezegend, Mirjam, mijn kind,” antwoordde hij hartelijk. „Gij geeft aan mijn hart kracht en gij laaft mijne ziel. Maar kan de dochter van Samuël zingen op straat voor het volk der Christenen, dat haar zal bespotten en uitlachen?”

„Ze zijn niet allen gelijk, grootvader, en in uwe nabijheid valt mij niets te moeilijk. Jehovah zal mij bijstaan, opdat ik niet bezwijk.”

Zij hing haar grootvader de harp over de schouders en, zelve haar bundeltje in de hand nemende, stond zij gereed om te vertrekken. Izak liet het geduldig toe, maar hij sidderde zóó hevig, dat de staf, waarop hij leunde, meermalen aan zijne hand ontviel.

„Ge zijt ziek, grootvader, laten wij hier blijven en wachten, tot het wat beter met u gaat,” smeekte zij op angstigen toon.

Maar thans drong de grijsaard zelf aan om de reis te beginnen.

„Onze voeten moeten haast maken, Mirjam, mijn kind; Izaks oogen smachten er naar, zijn duifje geborgen te zien, eer zij zich sluiten.”

Zóó begon de tocht. Zwaar en langzaam was de tred van den ouden man, terwijl Mirjam van geen moeheid scheen te weten.

Met vluggen tred ging zij naast hem, menig opwekkend en vertroostend woord sprekende.

„Zullen wij een lied zingen?” vroeg zij, toen zij aan het eerste, groote dorp gekomen waren, dat op hun weg lag.

Hij knikte smartelijk, maar op hetzelfde oogenblik greep zijne hand in de snaren. Hij speelde eene diep ernstige, klagende melodie. Mirjams heldere stem begeleidde hem. Het waren zachte, roerende woorden, die zij van haar grootvader als kind geleerd had. Smart en droefenis, vurig verlangen en diep heimwee mengelden zich dooreen. De dorpelingen kwamen voor de vensters of naar buiten. Velen vormden een kring om de beide muzikanten, wier verschijning een

eigenaardig, weemoedig beeld vertoonde. De jeugdige, schoone Mirjam, in den bloeitijd haars levens, en naast haar Izaks gebogene gestalte, met den langen baard en het zilveren haar, gelijkende op een der profeten des Ouden Verbonds, die op de puinhoopen van Jeruzalem hunne klaagliederen aanhieven. Men hoorde geen enkel smadend woord; slechts deelnemende blikken werden op hen geslagen, en vriendelijke woorden drongen tot hunne ooren door. Mirjams hand was gevuld met vele muntstukken, toen zij, hartelijk dankende, met haar grootvader verder ging.

„De God onzer vadersen zij geloofd! Hij heeft niet verlaten Izak en het kind zijns harten,” fluisterden diens lippen.

Niet overal ging het echter als hier. Zij moesten dien dag de versmaadheid, waaronder Israël heeft te zuchten, nog rijkelijk ervaren; maar Mirjams hart verdroeg alles, sterk en gewillig in de liefde tot haar grootvader en in kinderlijk vertrouwen op de hulp van Jehovah.

„Hoe bedroefd ziet ge er uit, beste grootvader,” zeide zij, toen zij des avonds in de herberg eener kleine stad nachtkwartier hadden gevonden. „Gij behoeft nu toch geene zorgen meer te maken; wij hebben immers geld genoeg, om ons voor eenige dagen alles te kunnen aanschaffen, wat wij noodig hebben?”

Ondanks hare vertroostende woorden wilden de wolken van Izaks voorhoofd niet wijken. Stil en gebogen zat hij op den rand van zijn bed, en slechts

op Mirjams dringend verzoek at hij iets van de soep, welke zij voor hem had laten bereiden.

„De smaadheid en de afval van mijn volk drukken de ziel van den ouden Izak terneder, Mirjam, mijn kind,” zeide hij. „Mijn hart verlangt er naar, te zien de verlossing dergenen, die ik liefheb. Maar mijne moede oogen zullen zich sluiten en er is geen heil in Israël gekomen.”

Dit laatste sprak hij meer tot zichzelf, en Mirjam, die dergelijke toestanden kende, schoof met zachte hand een kussen onder zijn eerbiedwaardig hoofd. Hij keek haar glimlachend aan.

„Zing het lied van Babylon, Mirjam, mijn kind,” verzocht hij, hare lokken streelend, welker schoone golven als een mantel hare gestalte omgaven.

Zij vervulde dadelijk zijn wensch.

„Wanneer komt de tijd, dat Israël niet meer behoeft te weenen?” zoo begon hij weder, toen het lied geëindigd was.

„Is er dan geen balsem in Gilead? is er geen heilmeester aldaar? Waarom is de gezondheid der dochter mijns volks niet gerezen?”

Zijne stem had een eigenaardig bevenden klank, toen hij de laatste woorden sprak.

„Wanneer zij eens gelijk hadden, die Christenen,” fluisterde hij eene wijle later, „wanneer hij gekomen ware, op Wien de vaderen uit Israël gewacht hebben; het Licht, om te verlichten degenen, die in duisternis en schaduwe des doods waren, en zij hadden hem niet aangenomen.”

Verschrikt richtte hij zich op. Had Mirjam zijne woorden gehoord? Zij zat rustig aan het voeteneinde zijner legerstede, verlicht door het schijnsel der kleine lamp, welke slechts zwak de ingevallen duisternis verhelderde.

„Mirjam, mijn kind!”

„Grootvader,” antwoordde zij, zich over hem heenbuigend en zijn voorhoofd kussend, „ik weet, dat de dag van heden te zwaar voor u was; gij hebt u vermoeid en te veel geëischt van uwe zwakke krachten.”

„Ge kunt wel gelijk hebben, Mirjam, mijn kind; ik gevoel, dat mijne leden beven; de geest van den ouden Izak is beneveld.”

„Hij zal uwen voet niet laten wankelen; uw Bewaarder zal niet sluimeren! Ziet, de Bewaarder Israëls zal niet sluimeren noch slapen,” vertroostte het meisje met luide stem.

Hij greep hare hand en hield ze vast. Mirjam gevoelde hoe krachteloos hij was, toen die hand even daarna op de deken terugviel.

„Zij viere hem morgen, den dag Zijner geboorte, de geboorte van den Nazarener,” fluisterde Izak nauwelijks hoorbaar, „zij verblijden zich over de vervulde beloften, die gegeven zijn aan het huis Israëls. Wanneer zij eens gelijk hadden, de Christenen, wanneer zij eens gelijk hadden!”

Mirjam boog zich verschrikt over hem heen.

„Hij spreekt wartaal,” dacht zij, diep bedroefd zijne gesloten oogen kussend.

Nog eenmaal opende hij ze wijd, met eene uitdrukking van namelooze treurigheid zijne kleindochter aanziende.

„Verlangd — gehoopt — gewacht; een lang, eenzaam leven — tevergeefs,” lispelde hij. „Wees gezegend, mijne dochter, moogt gij zien — het heil — van mijn volk Israël.”

Zijne stem was zwak: meer uitgedemd dan uitgesproken drongen de laatste woorden tot Mirjams ooren door. De geest van den ouden Izak was het stoffelijk omhulsel ontvloten; in hare sidderende armen hield Mirjam een lijk.

Het was nacht, toen Mirjam haar moede hoofd opbeurde en om zich heen zag, daar de eerste schrik haar geheel buiten zichzelf had gebracht. Zij had niets kunnen doen dan weenen. Het licht brandde nog flauw. Op het bed lag Izaks levenlooze gestalte. Aan zijne zijde had Mirjam geknield, sedert hij den geest had gegeven. Zij kon niets denken, niets gevoelen, dan alleen dat ééne verschrikkelijke: „Hij is voor altijd in dit leven van mij heengegaan.” Nu raakte zij zacht met hare hand aan zijn voorhoofd. Zij huiverde van de ijzige koude van het gelaat. Liefdevol streek zij de lange lokken terug, die over zijn gelaat hingen. Hij zag er zoo vreedzaam uit, zooals hij daar lag op zijne legerstede; alleen om de lippen lag nog eene uitdrukking van de namelooze droefheid, waarin hij deze wereld had verlaten.

„Grootvader! lieve, dierbare grootvader!” riep

Mirjam zich over hem heenbuigende, „o, mocht gij nog eenmaal tot mij kunnen spreken!”

Door smart overmand, verborg zij opnieuw haar gelaat in de handen en weende heviger dan te voren. Zij dacht er niet aan, dat het nacht en zij alleen met den doode was; het kwam haar niet in de gedachte, iemands hulp in te roepen. Eerst toen het licht was uitgegaan en de morgenschemering door de ruiten binnendrong, begon zij zich van haar toestand bewust te worden. Zij bevond zich immers alleen in eene vreemde stad, ver van allen, die haar kenden en haar konden bijstaan. Eene rilling voer haar door de leden, toen zij er aan dacht, dat zij verder zonder haar grootvader zou moeten voortleven, eenzaam in de wijde wereld, zij, eene dochter van het volk, dat men overal verachtte. Maar juist die gedachte stortte haar plotseling moed in: „De God onzer vaderen zij ons genadig, Mirjam, mijn kind; zijt gij niet eene dochter Israëls?” had immers haar grootvader gezegd. Zij wilde zijne nagedachtenis niet onteeren, door zich zwak en krachteloos te betoonen; veelmeer onder opzien tot Jehovah den strijd strijden, welke haar te wachten stond. Langzaam stond zij op, droogde hare tranen, en maakte heur haarlokken in orde. Daarna spreidde zij een doek over het aangezicht van den doode en verliet de kamer. Het gelaat der logementshoudster zweefde haar als vriendelijk en welwillend voor oogen. Toen zij in de donkere gang kwam, sloeg de klok in hare nabijheid acht uur. De slagen drongen haar door merg en been. Bedeesd trad zij

Door smart overmand, verborg zij opnieuw haar
gelaat in de handen . . . biz. 28

de gelagkamer binnen, waar eene dienstmaagd druk bezig was.

„Kan ik een oogenblik uwe meesteres spreken?” vroeg zij op zachten toon.

De dienstmaagd nam het meisje van het hoofd tot de voeten op.

„Zoo vroeg? De menschen zijn nauwelijks uit hun bed,” antwoordde zij morrend; maar zij ging toch heen om Mirjams wensch te vervullen.

De logementhoudster zag er echter bij daglicht lang zoo vriendelijk niet uit, als Mirjam verwacht had. De blik harer oogen rustte koud en stroef op het bleeke gezicht van het meisje.

„Nu, wat is er?” vroeg zij op barschen toon.

Mirjams tranen vloeiden opnieuw, terwijl zij in weinige woorden het gebeurde meedeelde. Wanneer zij echter ook nog zoo geringe deelneming had verwacht, hoe deerlijk vond zij zich dan bedrogen!

„Dat moest er nog bijkomen!” riep de vrouw boos uit, „en dat op het Kerstfeest! Een dooden Jood in huis en dan nog wel met de feestdagen; dat ontbrak er nog maar aan! Geld voor de begrafenis hebt gij zeker ook niet; gij ziet er ten minste niet naar uit. Maar zoo gaat het, wanneer men eens zijn hart laat spreken! Beter ware het geweest, wanneer ik u gisterenavond maar aan de deur had afgewezen.”

Op deze wijze ging zij voort, terwijl Mirjam sprakeeloos van schrik haar aanstaarde en op den eersten den besten stoel nederzank.

„Ik zal alles doen om u te betalen,” riep zij einde-

lijk, hare zwarte, met tranen gevulde oogen tot de vrouw opheffend.

„Dat kan best zijn; maar in huis kan ik den Jood niet houden. Komt hij heden niet bijtijds weg, dan is de kamer voor altijd in een slechten reuk en niemand wil er voortaan meer in slapen.”

Mirjam antwoordde niets, maar haar onbeschrijfelijk smartelijke blik kon toch niet geheel zonder uitwerking blijven.

„Wacht, laat ik eens zien, of ik u geen goeden raad kan geven, juffer,” zeide de waardin op ietwat minder barschen toon. „Daarginds, bij de tweede dwarsstraat, woont dokter Behringer, die niemand een verzoek afslaat en zich door iedereen voor den gek laat houden. Wellicht zal hij u helpen met uwen doode, al zijt gij dan ook eene Jodin. En nu vaarwel, denk er om: binnen een uur moet de kamer vrij zijn.”

Zij verliet de kamer, de arme Mirjam in troosteloozen toestand achterlatende.

„Hij is werkelijk een goed en vriendelijk man, die dokter Behringer,” zeide de dienstmaagd, die alles had aangehoord. „Zie, daar ginder is het huis; de naam staat op de deur. Gij kunt werkelijk niet beter doen, dan er terstond heengaan.”

„Wonen in deze stad geene Israëlieten?” vroeg Mirjam.

„Joden meent gij? Bij mijn weten geen enkele. In de naastbijgelegen stad vele, maar dat is hier ver vandaan . . . en de herbergierster zou in dien tusschen-

tijd den doode buiten in de schuur laten brengen,” voegde zij er zachtjes aan toe.

Mirjam kon maar niet tot een besluit komen over wat haar te doen stond.

„Ik zou het toch wel eens kunnen beproeven,” sprak zij eindelijk bij zichzelf, terwijl zij met een gebroken hart het huis verliet.

Op straat kwam zij niemand tegen. Slechts hier en daar keek eene dienstmaagd door een geopend venster. Bevreesd trok zij aan de schel van het huis des dokters.

„Ik zou gaarne Dr. Behringer willen spreken,” zeide zij tegen een jongen man, die haar de deur opende.

Hij zag haar niet onvriendelijk aan.

„Hebt u een zieke, die spoed vereischt?” vroeg hij.

„Neen, ik kom niet voor een kranke, ik ben slechts gekomen om den raad des dokters in te winnen.”

„Op dit oogenblik gaat het niet; het is heden Kerstdag en er moet nog gezongen en gelezen worden en daar mag ik hem toch niet in storen.”

Zijn blozend gezicht lachte, toen hij het hoofd naar de naastbijgelegen kamer keerde, waaruit heerlijke tonen tot Mirjams ooren doordrongen.

Een smartelijk steunen deed hem zijn blik weder op de vreemdelinge richten.

„U is erg bedroefd, naar ik zie!” zeide hij goedhartig; „als gij een half uurtje zoudt willen wachten, dan zoudt gij den dokter wel kunnen spreken.”

Hij opende eene deur en liet Mirjam in een klein vertrek, waarna hij spoedig verdween. De verkleumde

leden der arme Mirjam gevoelden eene weldadige warmte. Een schitterend licht viel door de opening der deur, waardoor zij de naastbijgelegen kamer geheel kon doorzien.

Hare oogen vielen op eene groep, welke om het orgel geschaard stond. Vader, moeder, kinderen en dienstbaren waren daar allen bij elkander. Een meisje van Mirjams leeftijd speelde en allen stemden mede in, toen een loflied werd aangeheven ter eere van Hem, die op de wereld gekomen is om arme zondaren, die zichzelf geheel en al onwaardig gevoelen, van het eeuwige verderf te redden, waarvan de Engelen zongen in Bethlehem's velden: „Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen!”

Wonderlijk: een oogenblik vergat Mirjam alles rondom zich. Het was haar, als lag zij in haar armoedig bed in haar oude huis, en droomde zij opnieuw den droom van de schitterende ster, welke zij door nacht en donkerheid tegemoet snelde. Maar het was toch slechts eene vluchtige gewaarwording. De koude werkelijkheid gevoelde zij enkele oogenblikken daarna weder in al hare verschrikking. Het gezang verstomde. Een man, wiens kleine gestalte zich het dichtst bij Mirjam bevond, had een groot boek opgeslagen. Met heldere, duidelijke stem las hij de Kerstgeschiedenis voor. Voor Izaks kleindochter was dit alles niet geheel vreemd; maar, hoewel haar grootvader haar alles verteld had, wat hij wist van de gebruiken en dwalingen der Christenen, zelf had zij er nog nooit iets van

gezien of van Christenen zelf er over gehoord. Wonderbaar gevoelde zich hare moede, gebogene ziel aangedaan. Ja het scheen haar toe, als waren de woorden des engels: „Vreest niet, ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal,” ook tot haar gesproken. Bedroefd boog zij even daarna het hoofd. Zij had immers aan dat alles geen deel? Zij was eene dochter Israëls, die op den beloofden Messias moest wachten. „Wanneer de Christenen toch eens gelijk hadden!” Verschrikt keek zij in het rond. Sprak iemand die woorden werkelijk tot haar, of was het slechts hare opgewonden verbeelding, welke het beeld van den stervenden grootvader haar zóó voor den geest tooverde, dat zij zijne stem weder meende te hooren? Zij zag en hoorde niets meer van wat er in de huiskamer voorviel; uitgeput van kommer en angst zonk zij op een stoel neder. Eerst toen eene hand op haar schouder gelegd werd, zag zij weer op. Dokter Behringer stond voor haar.

„Wat brengt u tot mij, mijn kind?” zeide hij.

Twee ernstige oogen zagen haar deelnemend aan. Hoe geheel anders dan die der waardin! Hét vriendelijke gelaat van den kleinen man maakte op het weenende meisje een liefelijken indruk, en zij gevoelde in dezen man een beschermer te zullen vinden. Maar behoorde hij niet tot degenen, die zij tot dusver geleerd had te verachten en te wantrouwen? Zij kon echter niet anders, zij moest hem vertrouwen en zij stortte dan ook haar bedroefde hart geheel voor hem uit. Toen zij een half uur later het huis des dokters

verliet, was haar blik minder wanhopig. Opwekkende troostwoorden hadden hare ziel verkwikt en de hoop in haar hart verlevendigd, dat zij toch niet geheel verlaten was.

Naar het doodenhuis van den godsakker werd Izak nog dienzelfden morgen heengebracht. De zon scheen door het kleine venster op de eenvoudige lijkstaf en op het bleeke gelaat der arme Mirjam, die alleen bij haar geliefden grootvader de wacht hield. Zij had haar kleed gescheurd, haar gelaat omsluierd. Op geene andere wijze was zij in staat de gebruiken van haar volk op te volgen, met wier uitoefening zij zoo gaarne den dierbaren doode de laatste eer zou hebben bewezen. Daar lag hij, de handen gevouwen, met de harp, bij wier tonen hij zoo menigmaal Israëls klaagliederen had gezongen, aan zijne voeten, en sliep den diepen slaap, den slaap des doods. Mirjam was niet te bewegen, hem te verlaten. Zij zat den geheelen dag aan zijne zijde, totdat de avondschemering neerdaalde en dokter Behringer haar bijna met geweld moest wegbrengen. Met gebogen hoofd schreed zij naast dezen door de straten naar zijne woning, waar hij haar een nachtverblijf had aangeboden. Zijne vrouw heette de vreemdelinge met liefdevolle woorden welkom en bracht haar naar de voor haar in orde gebrachte kamer. Mirjam kon slechts weenen, maar de blik van innigen dank uit hare zwarte oogen zeide meer dan vele woorden.

„Het meisje heeft iets over zich, dat mij bijzonder

aantrekt," zeide mevrouw Behringer tot haar man. „Ware zij niet eene Jodin, dan kon zij bij ons blijven, om voor de kinderen te zorgen."

„Maar zij is eene dochter van Israël en moet ook den wensch van haar grootvader vervullen en zijne vrienden opzoeken," antwoordde de geneesheer.

Den volgenden dag was Izaks graf gegraven. Het aangezicht naar het Oosten gekeerd, rustte zijn lichaam in vreemden grond op der Christenen kerkhof. De dokter had voor alles gezorgd. Met zijne vrouw vergezeld hij Mirjam naar den doodenakker. Het was er doodstil. Geen klokke-ton ruischte over de besneeuwde graven, maar de ondergaande zon kleurde den hemel purperrood en wierp hare stralen op den grafheuvel van den ouden Israëliet. De doodgravers hadden zich reeds verwijderd, en nog stonden die drie menschen in stille overdenking bij het graf. Zelfs Mirjams tranen waren opgedroogd en hare lippen bewogen zich, alsof zij bad.

„Ik ben niet bevreesd voor het meisje," zeide de dokter, toen hij met zijne vrouw alleen was en zij weder over haar spraken, „zij is geene gewone Jodin. Een vurig verlangen naar den Messias, een verlangend uitzien naar Hem woont in haar hart, en ik twijfel er niet aan, of op Zijn tijd zal de Heere Zich van haar doen vinden."

Door vele zegenwenschen begeleid, voorzien van warme kleederen en het noodige geld, vervolgde Mirjam spoedig daarna haar eenzamen weg.

„Indien gij ooit steun of raad van vrienden noodig

hebt, kom dan gerust tot ons," was dokter Behringers afscheidswoord geweest. De gedachte aan de vriendelijkheid dezer goede menschen begeleidde haar als een licht op haar verderen weg. Zij was er zich toen nog niet van bewust, dat nog veel helderder licht haar pad zou bestralen, en de Heere met Zijn Geest in haar hart woning wilde komen maken en haar doen zien, dat de Messias, aan haar volk beloofd, reeds gekomen was en ook haar Verlosser en Redder wilde zijn.

Klokgelui ontving haar aan het station der groote stad, het doel harer reis. Als een somber grafgezing weerklonk het in hare ooren. Zij bevond zich thans zonder haar grootvader op de plaats, waarheen zijne oogen in de laatste dagen zoo vol verlangen hadden uitgezien.

Het was de plek zijner geboorte, welke hij niet meer had mogen terugzien. Door tal van straten bereikte zij eindelijk na veel vragen de stadswijk, waarin de woning van Zacharias en Naomi gelegen moest zijn. Men wees haar vriendelijk terecht en spoedig herkende zij de armoedige steeg, wier kleine, dicht aaneen gebouwde huizen zich in hare herinnering, naar het verhaal van den ouden Izak, zóó vast hadden ingeprent, alsof zij ze reeds vroeger had gezien. Niet vele menschen waren op straat; slechts enkele kinderen, die ongetwijfeld tot haar volk behoorden, speelden hier en daar voor de deur. Bij het sombere licht van den korten dag kwam haar alles zwart en donker voor. Ontzettende moedeloosheid overviel haar,

toen zij het gezochte huis had bereikt. Daar stond het boven de deur, juist zooals Izak haar meermalen gezegd had: *Zacharias Markus, handelaar in Oudheden*. Daarnaast, in de kleine, onaanzienlijke woning had haar grootvader gewoond. Dat was reeds lang geleden. Mirjam drukte de harp van den doode vast aan hare borst. Na een oogenblik gearzeld te hebben, zette zij moedig den voet over den drempel.

„Is mijnheer Zacharias Markus thuis?” vroeg zij, bedeesd den winkel binnentredende, welke met oude kleederen en andere zaken opgevuld was. Een ziekelijk uitziende vrouw, met loshangende haren en mismoedigen blik, zag haar nieuwsgierig aan.

„Mijnheer Zacharias Markus?” herhaalde zij. „U bedoelt zeker mijn man, Abraham Markus, wien de zaak toebehoort. Hij is niet thuis, hij is uitgegaan.”

„Ik bedoel Zacharias Markus, den vriend van mijn grootvader Izak Melchior, die hier vele jaren geleden woonde en daarna naar Frankfort is vertrokken,” antwoordde Mirjam op bescheiden toon.

„U zoekt dus den ouden man, wien de zaak vroeger behoorde, den vader van mijn man,” zeide de vrouw, het meisje van het hoofd tot de voeten opnemende. „Die is al lang dood.”

„Mag ik dan zijne vrouw Naomi spreken?”

„Is ook al dood,” was het laconieke antwoord.

Mirjam stond op het punt, in tranen uit te barsten. Dood, allen dood! Eene wijle was zij sprakeloos. Toen vatte zij moed en verhaalde aan de vrouw alles wat zij moest weten. „Ik ben sterk en gezond,” zeide

zij. „Wanneer u mij wilt behulpzaam zijn om werk te vinden en mij zoolang een toevluchtsoord onder onze geloofsgenooten aanwijzen, zou mij dat zeer aangenaam zijn.”

De vrouw hoorde stil toe; hare onverschillige trekken drukten afkeer noch deelneming uit.

Twee zwartgekrulde kinderkopjes waren gedurende het gesprek van tijd tot tijd in de kamerdeur zichtbaar geworden. Thans stormde een knaap van ongeveer tien jaar den winkel binnen, gevolgd door een grooter meisje.

„Lea heeft mij gebeten, moeder!” riep de knaap huilend.

„En Jozef heeft mij bij de haren getrokken,” zeide het meisje.

„Zoo is het goed, slaat en bijt elkaar maar, totdat gij uitgeraasd hebt,” lachte een man, die op dit oogenblik de woning binnentrad.

„Gij hebt goed spreken, Abram; gij zijt den geheelen dag uit en gij weet niet, welk een last ik van die ondeugende kinderen heb; gij moest liever iets anders doen, dan altijd lachen en gekheid maken.” Daarna zich tot Mirjam keerend, voegde zij er snel aan toe: „Dat is mijn man.”

„Wat wenscht u van mij, juffer?” vroeg Abram Markus op hoofschen toon.

Zijn echt joodsch gelaat met den sterk gekromden neus maakte geen onaangename indruk, daar in de donkere oogen, ondanks alle sluwheid, groote goedheid en vriendelijkheid te lezen was. Het jonge meisje

zag smeekend de vrouw aan, maar deze verdween met de kinderen dadelijk door de winkeldeur naar de binnenkamer, en liet het aan Mirjam over nog eens alles te herhalen, wat zij aan haar had medegedeeld.

„Ja, jawel, ik heb hem goed gekend, Izak Melchior; hij heeft in zijn tijd vele zaken gedaan met mijn vader Zacharias, toen ik nog een jongen was. Hij was een goed man, een voortreffelijk man.”

Een straal van vreugde vloog over Mirjams gelaat.

„Het doet mij leed, hartelijk leed, dat hij zoo onverwacht op zijne reis hierheen heeft moeten sterven. Ik zou hem gaarne nog eens gezien en met hem over den goeden, ouden tijd gesproken hebben,” ging Abram voort. „Maar daar is niets aan te doen; de dood gaat niemand voorbij.”

„Sara,” riep hij, naar de kamer gekeerd, „kook een paar eieren en maak het bed klaar in de kleine kamer voor Mirjam, de kleindochter van Izak Melchior.”

„Doe het zelf, als gij er lust in hebt,” riep deze op heftigen toon terug. „Dat moet er nog bijkomen, dat ik mij bij al mijn werk nog met andere menschen moet bemoeien.”

Abraham lachte.

„Neem het niet kwalijk, Mirjam,” zeide hij, het meisje op den schouder kloppende, „zij meent het zoo kwaad niet.”

„Kom, Sara-lief,” vervolgde hij, „wees maar niet boos; ik geef u 25 cent extra en vanavond zal ik op den winkel en op de kinderen passen.”

De vrouw sprak niet meer tegen. Zij stak de lamp

aan, waardoor de groote wanorde in de kamer sterk uitkwam en verzocht Mirjam plaats te nemen. De kinderen stonden onbeweeglijk in een hoek en zagen nieuwsgierig de vreemdelinge aan.

„Viert gij heden geen Sabbat?” vroeg Mirjam den volgenden morgen aan de kleine Lea, met wie zij op dezelfde kamer sliep. Het kind zag haar verbaasd aan.

„Neen, nooit,” zeide zij. „Moeder zegt, dat wij geen tijd hebben en vader lacht en meent, dat het alles onzin is. Wij branden ook de Sabbatlamp niet meer.”

„Hebt gij die dan vroeger wel gebrand?”

„Ja zeker, toen grootmoeder nog leefde; maar sedert zij dood is, zegt vader, is het niet meer noodig.”

Mirjam zuchtte. Sedert gisteravond begreep zij haar grootvader-beter dan tijdens zijn leven. Zij wist thans, waarom de droefenis over Israël zijne ziel verscheurd had. Zij waren allen afgeweken van de gebruiken der vaderen, zij lachten over de heiligdommen van hun volk. De weinige uren, in die woning doorgebracht, hadden het haar voldoende geleerd. „De God onzer vaderen zegene u, Mirjam, mijn kind; gij zijt eene echte dochter van Israël,” had grootvader gezegd. Mirjam gevoelde, dat zij het thans ook was. De liefde, wier vuur in Izaks hart had gebrand, was op haar overgegaan als eene kostbare erfenis. Ook zij gevoelde de smart, welke zijn hart had gewond, en ook hare jeugdige ziel treurde over den afval van haar volk en verlangde naar verlossing.

Maanden gingen voorbij. De zomer was gekomen, sedert zij zoo schuchter en bevreesd op dien winter-

avond de groote stad had betreden. Zij had in eene kleine manufactuurzaak plaatsing gevonden en bleef onder de bescherming van Abram Markus, in wiens huis zij altijd welkom was.

„Het meisje lokt met haar lief gezicht de koopers en verdient voor u veel geld,” zeide Abram op zekeren dag tot de eigenares, wier winkel hij van tijd tot tijd bezocht.

„Hoor eens, welk eene verbeelding!” luidde het antwoord der kleine, zwaarlijvige vrouw. „Ik zeg u, Abram, ik heb meer na- dan voordeel van uwe lieveling. Deed ik het niet ter wille van onze oude vriendschap, ik zou het meisje al sedert lang hebben weggestuurd. Zij wil op Sabbat niets aanraken en is er nooit toe te bewegen, eene hand uit te steken, wanneer er eens eene goede zaak kan gemaakt worden.”

Abram lachte.

„Wij moesten eigenlijk allen zoo wezen, Rosalie,” zeide hij op vroolijken toon. „Het arme kind is er bedroefd genoeg over, dat wij niet meer zoo leven, als Mozes en de profeten geleerd hebben.”

„Zij is kortweg een gekkin met hare dwaze denkbeelden. Het zou wat moois zijn, ter wille van onze voorvaderen, die al zoovele eeuwen in het graf rusten, een geheelen dag in de week te verliezen en dan nog wel een dag, waarop men het meeste verkoopt.”

„Zeker, de zaak is het voornaamste,” bevestigde Abram, „maar vrome gedachten kan men er toch wel bij hebben.”

„Ik zou wel eens willen weten, sedert wanneer gij

dergelijke gedachten koestert. Ik ben de meening toegedaan, dat het er buiten de zaken op aankomt, om het hart niet met slechte daden te bezoedelen, niet te slecht over zijn naaste te spreken en al het overige aan God over te laten."

Rosalie Levi zag er bij deze woorden zóó ernstig uit, alsof zij daarmee de beste geloofsbelijdenis had afgelegd. Een spotlach toog over Abrams gezicht, toen Rosalie zoo sprak.

„Welk een God meent gij eigenlijk, Rosalie?" vroeg hij.

„Ik geef u geen antwoord meer," antwoordde deze, een weinig verlegen. „Aan een mensch, als gij zijt, is het boter aan de galg gesmeerd."

Daarop ging zij naar een anderen kant van den winkel om een klant te bedienen.

Mirjam gevoelde zich niet gelukkig in hare nieuwe omgeving, zoo geheel verschillend van de vorige. Wanneer zij zich des avonds op hare slaapkamer bevond, die zij met een ander winkelmeisje deelde, dan dacht zij meestal aan het eenzame graf, dat alles bevatte, wat haar lief en dierbaar was. Zij gevoelde zich dan zoo eenzaam en verlaten. Zij had niemand, voor wien zij eens haar geheele hart kon uitstorten. Het meisje, dat met haar dezelfde kamer in gebruik had, was Protestant. Wanneer de menschen slechts vlug en fatsoenlijk waren, was het juffrouw Levi om het even, welk geloof zij beleden. De twee meisjes konden het goed met elkaar vinden, maar tot dusver

waren zij nog niet recht vertrouwelijk met elkaar geworden. De zwaarmoedigheid van Mirjam hield de levenslustige Martha terug, en de dochter van Israël had eene heimelijke vrees voor het Christenmeisje, wier geloof zij niet deelde. Wanneer zij aan Dr. Behringer en zijne familie dacht, of zich den liefdevollen blik van zuster Anna voor den geest riep, be-kroop haar wel eens een brandend verlangen om meer van dit geloof te weten; maar Martha toonde zich onverschillig, ja ongenegen, om een gesprek over zulke onderwerpen te houden, wanneer Mirjam het al eens beproefde.

Martha ging elken Zondag met haar psalmboek ter kerk; maar nooit kwam het Mirjam voor, dat zij in bijzondere stemming huiswaarts keerde. Meestal vertelde zij, welke kleederen en hoeden zij bewonderd en welke bekenden zij gezien had. En toch benijdde Mirjam haar om dien kerkgang. Zij verlangde zoo vurig naar het zingen van een lied, naar de woorden des O. Testaments of naar de Psalmen, gelijk grootvader ze haar had geleerd. Vele er van had zij in haar geheugen en in haar hart bewaard, maar hare hongerende ziel had er niet genoeg aan. Zij verlangde naar meer.

„Gij zijt eene onverbeterlijke droomster, Mirjam,” zeide juffrouw Levi op een kouden, natten herfst-dag, toen het meisje diep in gedachten bij haar zat. „Langer dan een half jaar zijt ge bij mij, en ik merk niet den geringsten vooruitgang op.”

Mirjam zag blozend naar den grond. Zij gevoelde, dat juffrouw Levi gelijk had. Het kostte haar veel

moeite, zich aan een geregeld leven te gewennen, daar grootvader haar altijd geheel aan zichzelf overgelaten en nooit tot aanhoudende bezigheid had opgewekt.

„Ik geloof, dat ik u een weinig flinker moet maken,” ging juffrouw Levi voort, „opdat gij geen tijd over hebt voor droomerijen, welke tot niets nut zijn. Daarom heb ik den loopjongen laten gaan en besloten, u voor eenige weken zijn werk te laten doen.”

Zij zag met strengen blik Mirjam aan en wees op twee pakketten, welke zij klaar had gemaakt. „Deze pakjes,” zoo ging zij voort, „moeten heden avond nog bezorgd worden.”

Het meisje legde zwijgend den boezelaar neer, waaraan zij genaaid had, en maakte zich gereed om de boodschappen te gaan doen. Het scheen haar zoo hopeloos toe, iets goed te kunnen doen en het was haar zoo nameloos droef te moede. Zoo gaarne had zij alles gedaan om hare meesteres ter wille te zijn; maar wanneer zij den geheelen dag de klanten bediend en daartusschen nog ijverig genaaid had, gelukte het haar toch zeer zelden een goed woord van juffrouw Levi te krijgen. Zij spoedde zich in deze droevige stemming door de donkere straten voort.

Een onbeschrijfelijk verlangen naar iemand, die haar hart kon vertroosten, overviel haar. Zelfs de herinnering aan Jehovah kon haar niet meer volkomen bevredigen. Het lieve, eerwaardige gelaat van haar grootvader kwam haar weder voor den geest, en het was, als zag hij haar met droevigen blik aan. Hij had zijn

geheele leven geleden. Zou zij weigeren, om hetzelfde te doen? Iets moediger schreed zij verder.

Daar luidden weder de klokken, evenals bij hare aankomst in de stad. Zij zag eenige menschen de kleine kerk binnentreden, waar zij juist voorbij ging. Een helder schijnsel viel door de geopende deur naar buiten.

De verzoeking was groot. De avond was gevallen en niemand zou haar in de duisternis zien. Zij kon, door een weinig meer spoed te maken, den tijd wel weder inhalen.

Zij had juist geoordeeld. Niemand zag om naar haar, die zich achter een pilaar verborgen hield. Mirjam bevond zich in het godshuis der Christenen. Inwendige ontroering belemmerde bijna hare ademhaling. Roerloos en doodsbleek stond zij tegen den pilaar geleund. Zij bemerkte niet, dat het gezang geëindigd was en de gemeente zich tot het gebed vereenigde. Hare ziel was als in een droom bevangen. „Heere, erbarm U over Uw arme volk, over Uw arme Volk Israël,” waren de eerste woorden, die zij duidelijk onderscheidde. Zij trilde bij den klank dezer woorden over haar geheele lichaam. Hare groote oogen vestigden zich op dengene, die ze had uitgesproken; zij kon ze niet weder van hem afwenden. Hij bad innig. Daarna las hij den tekst voor: „Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen. Spreekt naar het hart van Jeruzalem en roept haar toe, dat haar strijd vervuld is, dat hare ongerechtigheid verzoend is.” (Jes. 40 : 1, 2.)

Hoe dikwijls had haar grootvader dit woord uit de heilige boeken der profeten voorgelezen! Was het niet dezelfde belofte, om wier vervulling hij zooveel geweend, zoo smartelijk getreurd had? Zij dronk de woorden in, die van de lippen des sprekers vloeiden. Zij luisterde met ingehouden adem. De ster, door haar in den droom gezien, was er; hij schitterde haar tegen. Niet als op den Kerstmorgen in het huis van Dr. Behringer, want het was heden geen Kerstfeest, maar ook in deze avondure brak zijn licht door in haar hart. Al was het ook met andere woorden, zoo werd hier toch hetzelfde Kerst-Evangelie verkondigd en opnieuw troffen de woorden hare ziel: „Hij, Dien gij verwacht, is gekomen. De Messias is gekomen om u te redden, en uwe ziel te vervullen met eeuwige, onvergankelijke vreugde.”

Plotseling schrikte zij op bij de gedachte aan den tijd, die voorbijgevlogen was. „Grootvader, o grootvader, dat gij dat ook eens hadt kunnen hooren!” fluisterde zij, toen zij met gloeiende wangen en vluggen tred het kerkgebouw verliet. Zij wist het bijna zeker, dat haar grootvader niet boos op haar zou geweest zijn, als hij haar op deze plaats gevonden en dezelfde woorden gehoord had. Zij zag ook thans in hare verbeelding zijn bleek gelaat, welks veege lippen de woorden hadden gesproken: „Wanneer zij eens gelijk hadden, de Christenen!”

Mirjam vloog bijna over de straat en, daar het stortregende, werd zij doornat. Zij gaf er geen acht op. „Hola, meisje,” riep eene ruwe stem, „gij loopt

de menschen omver, let toch een beetje op!" Zij rukte zich los van de sterke hand, die haar had gegrepen en spoedde zich voort. Op de markt versperde eene opeengedrongen menigte haar den weg. „Vuile jood, smous!" „Christenhond!" hoorde zij schimpende stemmen roepen. Mirjam sidderde aan al haar leden. Zonder dat zij het wist, werd zij medegesleept en bevond zij zich te midden der vechtende en scheldende menschen. Het regende slagen.

Plotseling kwam een rijtuig snel aanrijden. De menigte scheidde zich vaneen. Mirjam werd op den grond geworpen; het was haar, als werden al hare leden verbrijzeld. Een oogenblik later was alles stil. Het arme meisje lag bewusteloos en ernstig gewond terneder.

Toen zij weer was bijgekomen, was 't haar wonderlijk te moede. Zij kon zich niet bewegen; al hare leden deden haar pijn; haar hoofd was zoo zwaar als lood. Het scheen haar onmogelijk tot bezinning te komen. Wat was er met haar gebeurd en waar bevond zij zich? Had men haar overreden? Lag zij nog op straat of was zij begraven? De schrik gaf haar kracht; met geweld richtte zij zich overeind. Maar de arm, waarop zij wilde leunen, was machteloos. Kermende zonk zij in de kussens terug. Hoe-lang zij zoo machteloos terneder lag, wist zij niet.

Plotseling echter werd zij opgebeurd. Een gebaard gezicht boog zich over haar heen.

„Het arme kind zal het niet lang meer maken; zij is te zwaar gekneusd en gebroken," zeide iemand met eene diepe stem.

Met moeite opende zij andermaal de oogen.

„Kom eens hier, zuster Anna, opdat de blik der kranke het eerst op u valt,” fluisterde dezelfde stem, „zij zou voor mij schrikken.”

Thans wist Mirjam het bijna zeker, dat zij droomde. De gestalte van zuster Anna had zij in den droom zoo dikwijls gezien. Deze was het ook nu weer, die zich over haar heenboog en haar aanzag met denzelfden zachten, liefdevollen blik, welke reeds eenmaal op haar had gerust.

„Hebt gij veel pijn, mijn arm kind?” vroeg de pleegzuster met zachte stem. „Beproof eens u een weinig op te richten,” ging zij voort, toen Mirjam niet antwoordde, „de dokter is er en wil een verband leggen.”

Zij nam het meisje in haar arm en legde haar hoofd op haren schouder. Meer wist Mirjam niet. Toen was zij weder buiten kennis geraakt. Meermalen was zij als op den rand des grafs, maar ditmaal zou den dood zijne prooi ontglippen. Het behaagde den Heere de kranke weder op te richten. Toen zij eindelijk tot bewustzijn kwam, wist zij, dat alles geen droom was geweest.

Zij lag in zachte kussens in een groote, luchtige zaal, waar vele bedden naast elkander stonden. Bij vele zat eene vrouw, wier verschijning haar aan zuster Anna herinnerde. Daar, dicht in hare nabijheid, werd luid voorgelezen; zij ving enkele uitdrukkingen op, die haar aan de woorden herinnerden, welke hare ziel reeds eenmaal hadden verkwikt. Thans kwam

Hij, Dien gij verwacht, is gekomen. Bladz. 46

eene in het zwart gekleede gestalte ook bij haar bed. Mirjams hart klopte. Het was zuster Anna. Eene diepe ontroering stond op Mirjams doodsbleek gelaat te lezen, terwijl zij beide armen naar hare verpleegster uitbreidde.

„Is u werkelijk bij mij, zuster Anna?” vroeg zij fluisterend.

„Ja, lieve Mirjam, maar gij moogt u niet zoo opwinden,” sprak deze, haar teeder liefkoozende. „Later zullen wij wel over alles spreken.”

„Gij kent mij dus nog; gij hebt mij dus niet vergeten?” vroeg Mirjam, zielsblijde.

„Welzeker niet; ook de kleine Willem, met wien ik toen reisde, spreekt nog dikwijls over u.”

„Maar waar ben ik?” vroeg zij, angstige blikken om zich heen werpende.

„In het ziekenhuis, mijn lief kind, onder mijne verpleging. Gij zijt zwaar gekneusd van de straat opgenomen en hierheen gebracht. Een rijtuig is over u heengegaan. Maar met Gods hulp zal alles wel weder in orde komen,” voegde zij er snel bij. „Gij moet u alleen maar rustig houden en nergens bezorgd over zijn.”

Ook nu waren de oogen van zuster Anna weder zoo vol liefde op haar gevestigd. Mirjam vroeg niets meer; met hare hand in die van de pleegzuster viel zij spoedig in eene zachte, verkwikkende sluimering.

Het duurde lang eer Mirjams gekneusde leden zoover genezen waren, dat zij eenige uren in bed kon opzitten. Zij had onbeschrijfelijk veel geleden. En niet

slechts lichamelijk; ook hare ziel moest in hevige worsteling doordringen tot die zekerheid, die haar alleen geluk en bevrediging kon schenken.

„Bid, bid toch met mij, zuster Anna!” riep zij meermalen in haar zielenood uit, „bid tot den Messias, dat Hij het ons vergeve. Wij hebben Hem gelasterd en bespot en Hij wilde ons zalig maken. O grootvader, beste grootvader! kondet gij nog eenmaal leven!”

Mirjams droom werd vervuld. „Jezus is de Messias,” deze woorden fluisterde zij zonder ophouden.

Zij was reeds dien avond in de kerk tot de overtuiging gekomen, dat de verachte Nazarener de Koning uit Davids huis was, gekomen om Israël zalig te maken. Maar juist deze overtuiging deed haar dikwijls bedroefd zijn.

Kon Hij, die een ijverig en rechtvaardig God is, haar vergeven, dat zij zoolang den Messias miskend en tegengestaan had?

Zij kon het niet gelooven, hoezeer haar hart er ook naar verlangde.

Maar op zekeren nacht, toen zij daarover weder in grooten strijd was, en alles zoo donker om haar scheen, en zij nergens raad en uitkomst meer zag, opende de Heere hare oogen, en zag zij in, hoevele bemoeiingen de Heere reeds met haar gehouden had en hoevele blijken Zijner liefde reeds aan haar waren betoond.

„Mijn Heiland,” riep zij uit, in tranen wegs meltende, „Gij vergeeft misdaad en zonde; Gij zijt barmhartig en genadig en groot van goedertierenheid en trouw!”

Met al den gloed harer ziele gaf zij zich over aan de liefde van haar Verlosser en Zaligmaker. Zij genoot een onuitsprekelijk, zalig geluk. De dochter Israëls had haar ware tehuis gevonden.

Op den eersten Kerstdag werd zij naar haren wensch door den doop in de gemeente des Heeren opgenomen. Dokter Behringer en zuster Anna waren er bij tegenwoordig. Haar vriend en beschermer, Abram Markus, legde haar geen enkelen hinderpaal in den weg en zelfs de toorn van juffrouw Levi kon hem niet tot andere gedachten brengen.

In vereeniging met de rijke dame, wier rijtuig haar op dien bewusten avond had overreden, had de predikant, die haar had onderwezen, voor haar huisvesting gevonden in een Christelijk gezin, en haar een arbeidsveld onder zijne leiding aangewezen. Haar hoogste wensch is vervuld. Zij mag haar leven nu geheel aan den dienst van den gevonden Messias wijden. Zij draagt geen diakonessenkleed als zuster Anna, maar zij doet den dienst van den barmhartigen Samaritaan aan haar volk, welks welzijn haar in het bijzonder ter harte gaat. Zij doet het onvermoeid, waar zij maar kan. Dag aan dag bezoekt zij, bezielde door de liefde, die alles hoopt en duldt, hare vroegere geloofsgenooten in hunne woningen.

Zoo was een jaar spoedig voorbijgegaan. Den volgende dag zou zij haar doopdag herdenken. Zij zat voor het venster van haar eenvoudig vertrek en zag op naar den hemel, waar de eene ster na de andere begon te flikkeren. Eindelijk trok zij haar warmen

mantel aan en spoedde zich ijlings voort door de straten der stad. De klokken luiden. 'Morgen is het weder Kerstfeest! Daar, waar hare gedachten thans verwijlen, weet men er niets van en wil men er ook niets van weten.

„Voor u, vervloekte, is niemand thuis!” riep eene oude vrouw, aan wier deur zij aanklopte. „Maak, dat gij weg komt, of ik roep om hulp.”

„Hoor mij maar een oogenblik aan en gij zult wellicht anders oordeelen,” luidde het zachte antwoord. „Laat mij maar even bij uw kleindochtertje, opdat ik haar een nieuw verband kan aanleggen.”

„Nooit, nooit!” schreeuwde de oude vrouw op heftigen toon. „Gij afvallige, wilt gij ook *mijne* kinderen aan het verderf blootstellen?”

Zij sloeg met geweld de deur toe en liet Mirjam buiten staan.

Deze ging verder.

„Is dat niet de deerne, die van ons volk is afgevallen?” vroeg een jongen aan een paar andere, haar nieuwsgierig opnemende.

Het maanlicht viel helder op hare gestalte, toen zij met ernstigen blik voorbijging.

„Ja, waarlijk, zij is het!” schreeuwden de anderen, en dadelijk begonnen zij haar met hardbevoren aardkluiten te werpen. Mirjam zag niet om, want zij was reeds sedert lang aan dergelijke tooneelen gewend geraakt.

„Lea, Lea, doe open!” riep zij, toen zij voor het huis van Abram Markus stond.

Een oogenblik daarna kwam de zwarte krullekop van Lea door de halfgeopende deur te voorschijn.

„Zijt gij het, Mirjam,” zeide zij, ten zeerste verblijd. „Moeder heeft al zoo dikwijls naar u gevraagd.”

„Hoe gaat het haar heden?” vroeg zij deelnemend, terwijl zij het kind liefkoosde.

„Ik weet het niet, Mirjam. Vader is erg bedroefd. Hij gelooft, dat het met moeder niet goed is.”

Zacht ging Mirjam naar de achterkamer, welke er nog even somber en armoedig uitzag als voorheen. Eene lamp verspreidde slechts een flauw licht over de legerstede, waarop Sara lag. Hare oogen waren gesloten en hare ademhaling ging moeielijk. Abram zat aan hare zijde, terwijl zijn jongste zoon op den grond hurkte. Beiden zagen verlicht op, toen Mirjam binnenkwam. Abram ruimde aanstonds zijne plaats voor haar in.

„Zij is zeer zwak,” fluisterde hij.

De kranke moest er iets van verstaan hebben.

„Is Mirjam gekomen?” vroeg zij met nauwelijks hoorbare stem.

„Hier ben ik, Sara,” zeide deze, hare hand streelende en met een weinig wijn hare droge lippen bevochtigende. Sara zag haar vriendelijk aan.

„Jezus is goed, Mirjam, o zoo goed,” fluisterde zij. Eene korte pauze volgde.

„Mirjam,” zeide de kranke, zich plotseling oprichtende, „verhaal ook Abram en Lea en Jozef veel van den Messias, gelijk gij het mij hebt gedaan. Beloof mij, dat gij het doen zult!”

„Ik beloof het u, Sara. Gevoelt ge, dat Hij u lief heeft, dat Hij ook u zalig wil maken?”

Een glimlach trok over de gelaatstrekken der ster-
vende Sara.

„Ik weet het, Hij is bij mij. Hij heeft mijne zonden vergeven,” zeide zij met inspanning. „Heb dank, Mirjam, voor de goede boodschap, die gij mij gebracht hebt, aan mij, arme, onwaardige Sara!”

Zij zonk in de kussens terug. Mirjams arm ondersteunde haar, terwijl Abram zich weenende over haar heen boog. Hare oogen openden zich niet meer. Onder stille gebeden voer hare ziel op ten hemel.

Dat was de eerste, zichtbare vrucht op Mirjams arbeid.

Zij stond bij het doodsbed eener geredde dochter van haar arme volk. Ook hier in de donkere kamer weerklonk het als een zegekreet: „Ik ben de wortel en het geslacht Davids, de blinkende Morgenster.”
